ISSN 2083-8972

Aleksandra Węgrecka

Etyka postępowania wobec zwierząt

Poziom edukacyjny: gimnazjum
Czas: 90 minut
Cel główny: uczeń zajmuje własne stanowisko wobec problemu postępowania człowieka względem zwierząt
Cele szczegółowe
Uczeń:
- ma wiedzę na temat koncepcji Kartezjusza, Petera Singera i Andrew Linzeya w kwestii stosunku człowieka do zwierząt
- rozumie, że stosunek człowieka do zwierząt zmieniał się na przestrzeni dziejów
- dostrzega wpływ wiedzy naukowej na kształt debaty nad moralnym statusem zwierząt
- dostrzega kontekst religijny w namyśle nad relacją człowiek – zwierzęta,
- formułuje swoje zdanie na forum grupy
- rozwija umiejętność czytania ze zrozumieniem i interpretacji tekstów źródłowych

I. Część wstępna

Prowadzący rozpoczyna dyskusję pytaniami: Czy zwierzęta czują? Czy zwierzęta myślą? Czy zwierzęta porozumiewają się ze sobą?

ĆWICZENIE

O jakich umiejętnościach i cechach, uważanych za typowo ludzkie, świadczą przytoczone poniżej ciekawostki na temat zwierząt?

1. Słonie są niezwykle inteligentnymi stworzeniami. Zrobią wszystko by pocieszyć innych osobników. Delikatnie ocierają się o cierpiącego słonia, wydając przy tym charakterystyczne dźwięki (**empatia**).
2. Delfiny uważane są za najinteligentniejsze zwierzęta na świecie. Używają własnego języka, nadają sobie imiona, a nawet, jak twierdzi część naukowców, prowadzą skomplikowane życie kulturalne. Część środowisk uważa, że zwierzętom tym należy się status osoby (**język, kultura**).
3. Małpy potrafią się śmiać i robić sobie żarty (**poczucie humoru**).
4. Psy potrafią rozróżnić od ponad 200 do 1000 ludzkich słów (**uczenie się, rozumienie**).
5. Małpy są w stanie nauczyć się dodawać na prostych liczbach (**myślenie matematyczne**).

6. Kruki potrafią posługiwać się prostymi narzędziami, na przykład za pomocą kamienia rozłupać jajo (**posługiwanie się narzędziami**).
7. Jedna krowa potrafi zapamiętać 100 innych krów ze stada. Krowy pamiętają tych, którzy zrobili im krzywdę (**pamięć**).
(źródło: http://visual.ly/difference-between-humans-and-animals)

II. Część główna

Uczniowie z pomocą przygotowanych przez nauczyciela kart pracy zapoznają się z koncepcjami Kartezjusza, Petera Singera i Anrew Linzeya w kwestii statusu moralnego zwierząt. Prowadzą dyskusję opartą na pytaniach do tekstu.

1. ZWIERZĘ JAKO MASZYNA

- Kartezjusz (René Descartes), (1596 – 1650) był francuskim filozofem, matematykiem i fizykiem. Myśliciel jest autorem słynnego zwrotu *Cogito ergo sum* (Myślę, więc jestem).
- Filozof uważał, że zwierzęta nie mają żadnej świadomości, duszy i są całkowicie pozbawione możliwości odczuwania.
- Okrzyk bólu, jaki da się słyszeć raniąc czy uderzając zwierzę, według myśliciela nie jest okrzykiem bólu, a jedynie dźwiękiem dzwoniących sprężyn czy uderzających o siebie krążków, jaki możemy usłyszeć, upuszczając zegarek czy mechaniczną zabawkę.

2. PETER SINGER I *WYZWOLENIE ZWIERZĄT*

- Peter Singer (ur. 1946) to australijski etyk, słynny obrońca praw zwierząt. Jego książka pt. *Wyzwolenie zwierząt* przyczyniła się do uchwalenia w 1977 roku Deklaracji Praw Zwierząt.
- Peter Singer o kartezjańskiej koncepcji zwierzęcia-maszyny pisze:

  Ostatni, najdziwniejszy, a dla zwierząt mający najbardziej bolesne konsekwencje efekt doktryny chrześcijańskiej znalazł swój wyraz w pierwszej połowie XVII wieku w filozofii. Kartezjusz odmawia zwierzętom nie tylko duszy, ale i świadomości. Są one jego zdaniem wyłącznie maszynami, automatami, które nie doświadczają ani bólu, ani przyjemności, ani w ogóle niczego. Rządzą nimi te same prawa co ruchem zegara i dlatego naukowcy mogą na nich eksperymentować do woli.

- Peter Singer głosi hasło wyzwolenia zwierząt. Zdaniem etyka, nie ma dobrych powodów pozwalających nam na używanie zwierząt do zaspokajania własnych potrzeb.
- Wedle australijskiego etyka, zwierzęta mają prawo do życia, wolności i do ochrony przed torturami.

PYTANIA DO DYSKUSJI:

– Jak oceniasz koncepcję zwierzęcia-maszyny, zwłaszcza w świetle dostępnej nam wiedzy naukowej na temat zwierząt?
– Jak sądzisz, co wpłynęło na zmianę sposobu myślenia ludzi o zwierzętach?

– W jaki sposób odnosi się Singer do koncepcji zwierzęcia-maszyny?
– Jaki stosunek do zwierząt sugeruje, zdaniem Singera, chrześcijaństwo?
– Czy zgadzasz się z Singerem, że człowiek nie ma prawa wykorzystywać zwierząt do zaspokajania własnych potrzeb?
– Jakie konsekwencje dla człowieka może mieć zakaz eksperymentowania z lekami na zwierzętach? Czy życie człowieka ma większą wartość niż życie zwierzęcia?
– Czy człowiek jest zwierzęciem?

3. CZŁOWIEK OPIEKUNEM ZWIERZĄT

- Anrew Linzey to anglikański ksiądz, zwolennik wegetarianizmu. Linzey wskazuje, że Biblia nie pochwala ani nie zaleca zabijania zwierząt. Sam pisze o prawach zwierząt odnosząc się do religii chrześcijańskiej.
- Brytyjczyk uważa, że człowiek jako gatunek najbardziej rozwinięty powinien służyć zwierzętom i otaczać je troską. Taką postawę zaleca jego zdaniem Biblia.
- Linzey odrzuca eksperymenty na zwierzętach.
- Jest zwolennikiem wprowadzenia zakazu zabijania zwierząt dla pożywienia, ale tylko w krajach bogatych.
- Uważa, że wzorem stosunku ludzi do zwierząt może być sposób, w jaki Jezus Chrystus odnosił się do chorych i słabych.

4. STATUS MORALNY ZWIERZĄT W ŚWIETLE PRZEKAZU BIBLIJNEGO

Uczniowie czytają biblijną opowieść o stworzeniu, podkreślając fragment dotyczący stosunku człowieka do zwierząt:

> A wreszcie rzekł Bóg: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech **panuje** nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!

PYTANIA DO DYSKUSJI:

– Jak sądzisz? Czy „panowanie" oznacza nieograniczoną władzę człowieka nad zwierzętami czy raczej wzięcie odpowiedzialności za zwierzęta?
– Czy Kartezjusz, Singer i Linzey podobnie interpretują biblijne przykazanie „panowania" człowieka nad zwierzętami?
– Dlaczego Linzey chciałby wprowadzić zakaz zabijania zwierząt dla pożywienia wyłącznie w krajach dobrze rozwiniętych?

BIBLIOGRAFIA

Grabowska B., *Kartezjańska koncepcja zwierzęcia-maszyny i jej konsekwencje,* „Filo-Sofija", nr 17, 2012/2.
Linzey A., *Teologia zwierząt,* Kraków 2010.
Singer P., *Wyzwolenie zwierząt,* Warszawa 2004.

III. Część końcowa

Uczniowie formułują własne stanowisko w omawianym sporze – w odwołaniu do poznanych koncepcji.